

Makale Gönderim Tarihi: 15.08.2024 - Makale Kabul Tarihi: 22.10.2024
DOI: 10.29329/teged.2024.1111.2

ÇEVRE VE TERÖRİZM: PKK, ELF VE ALF FAALİYETLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Hatice Ceren KURAL* - İlkay GÖKÇEK KAPAN**

Özet

Terörizm kavramı milattan sonra birinci yüzyıldan günümüze kadar ulaşmış en eski siyasi kavramlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Kavram, bu süreçte birçok değişim yaşamıştır. Ortaya çıktığı ilk yıllardan Soğuk Savaş'ın bitimine değin daha çok yerel olarak kalmış olan terörizm, bugün küresel bir kavram olarak adından söz ettirmektedir. Öyle ki terörizmin şiddetini dünyanın pek çok noktasında farklı yöntemler aracılığı ile olsa da hissetmek mümkündür. Boyutunu ve teşkil ettiği tehlikeyi giderek arttırmış olan kavram, amaca giden yolda şiddeti en önemli aracı haline de getirmiştir. Terörizm kavramı içinde bulunduğumuz çağda varlığını pek çok farklı yöntem aracılığı ile ortaya koysa da şiddet unsurlarını her zaman bünyesinde bulundurmaktadır. Günümüzde terörizm kavramı farklı başlıklar altında karşımıza çıkmaktadır. Terörist yapılanmalar nezdinde ortak araç şiddet olsa da eylemler farklılık göstermektedir. Çevresel terörizm ve eko-terörizm kavramları bu gruplandırmadan yalnızca ikisidir. Çevresel terörizm ve Eko-terörizm kavramları birbirleriyle sıkça karıştırılan iki kavramdır. Bilinmelidir ki, bu iki kavram oldukça farklı amaçlara sahiptirler. Eko-terörizm kavramında şiddetin temel sebebi doğayı korumak iken, çevresel terörizmde doğa yalnızca hedefe giden yolda bir araçtır. Bu çalışma, eko-terörizm ve çevresel terörizm kavramlarını ELF, ALF ve PKK terör örgütlerinin faaliyetleri etrafında değerlendirilmesini hedeflemektedir. Çalışmada her üç oluşumun terör faaliyetlerindeki motivasyon, saldırı niteliği ve ideoloji açısından benzerlik ve farklılıkların ortaya konulması amaçlanmaktadır. Bu çalışmanın hipotezi, birbirleri ile sık sık karıştırılan çevre terörizmi ve eko terörizm kavramlarının özde tamamen farklı olduğu, PKK, ELF ve ALF örgütleri çerçevesinde değerlendirildiğinde ise mevcut ayırımın açıkça ortaya koyulabileceği ve bu kavram karmaşasının ortadan kaldırılacağıdır.

Anahtar Kelimeler: *Eko-Terörizm, Çevresel Terörizm, ELF, ALF, PKK, Sabotaj.*

Environment and Terrorism: Comparative Analysis of PKK, ELF and ALF Activities

Abstract

The concept of terrorism is considered to be one of the oldest political concepts that has survived from the first century to the present day. The concept has undergone many changes in this process. Terrorism, which remained local from the first years of its emergence

* Bağımsız Araştırmacı, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Uluslararası İlişkiler ve Güvenlik Çalışmaları, catayceren@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7758-0080.

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler ve Güvenlik Çalışmaları, 2333200107@stu.adu.edu.tr, ORCID: 0009-0007-7791-4678.

until the end of the Cold War, is now talked about as a global concept. So much so that it is possible to feel the violence of terrorism in many parts of the world, albeit through different methods. The concept, which has gradually increased its size and the danger it poses, has also made violence the most important tool on the way to the goal. Although the concept of terrorism manifests itself through many different methods in our age, it always contains elements of violence. Today, the concept of terrorism appears under different headings. Although violence is a common tool among terrorist organizations, actions vary. Environmental terrorism and eco-terrorism are just two of these groups. Environmental terrorism and Eco-terrorism are two concepts that are often confused with each other. It should be noted that these two concepts have very different purposes. In the concept of eco-terrorism, the main reason for violence is to protect nature, while in environmental terrorism, nature is only a means to an end. This study aims to explain and exemplify the concepts of Eco-terrorism and Environmental terrorism on the ELF, ALF and PKK terrorist organizations. The study aims to reveal the similarities and differences in terms of motivation, nature of attack and ideology in the terrorist activities of each of the three organizations. The hypothesis of this study is that the concepts of environmental terrorism and ecoterrorism, which are often confused with each other, are essentially completely different, and when evaluated within the framework of PKK, ELF and ALF organizations, the existing distinction can be clearly revealed and this conceptual confusion can be eliminated.

Keywords: *Eco-Terrorism, Environmental Terrorism, ELF, ALF, PKK, Sabotage.*

1. Giriş

Terörizm, kökleri çok eskiye dayanan ve evrensel bir tanımı olmaması nedeniyle pek çok yorumlamaya konu olan bir olgudur. İnsanların zihninde ilk olarak korku ve şiddet duygusuyla tasvir edilen terörizm olgusu, Latince de deşete düşürmek ve korkutmak anlamına gelen “ter-rere” kavramından ileri gelmektedir. Uluslararası sistem ve uluslararası hukuk nezdinde nesnel bir tanımlamaya sahip olmayan terörizm olgusu, belirli anlaşmalar ve devletlerin ulusal yasaları kapsamında çeşitli şekillerde tanımlanabilmektedir (Ataöv, 1987: 15-16). Nitekim, terörizm tanımlamalarındaki ortak unsurlara da rastlanılmaktadır. Alex P. Schmid ve Albert J. Jongman çalışmasında (1988) terörizme ilişkin 109 tanımdaki unsurların sıklığını analiz etmiştir. Çalışmada sırasıyla şiddet, güç; siyasi; korku, dehşet, tehdit; psikolojik etkenler ve beklenen tepkiler; kurban ile hedef arasındaki ayrım; amaçlı, planlanmış, sistematik ve organize eylem; savaş yöntemi, strateji ve taktik; norm dışılık, kabul görmüş kuralların ihlali, insani kısıtlamalar olmaksızın kavramlarının en fazla rastlanılan tanımsal unsurlar olduğu görülmektedir (akt. Bruce, 2013: 30).

Dehşet ve korku duyguları ile özdeşleştirilen terörizm zaman içerisinde siyasi amaçlarla bağdaştırılmıştır. Her ne kadar terörizm milattan sonra birinci yüzyılda Filistin’de Zealot mezhebinin sistematik terör uygulamalarıyla ortaya çıksa da terörizmin belirli hedeflerin gerçekleştirilmesi amacıyla siyasi bir araç olarak kullanılmasına ilişkin dönüm noktası Fransız Devrimi ile yaşanmıştır (Chaliand and Blin, 2007). Siyasi bağlamının yanı sıra trajik 11 Eylül Saldırıları sonrasında terörizm olgusu küresel bir boyut kazanmış hem uluslararası aktörlerin söylemlerinde hem de

akademik çalışmalarda önem arz eden bir konu olagelmıştır. Soğuk Savaş döneminden itibaren terör faaliyetlerinin zaman, mekân veya hedef gözetmeksizin dünyanın her köşesinde gerçekleştirilen şiddet eylemleri küresel terörizmin doğuşuna neden olmuştur. Küresel terörizm sınırları öngörülemez bir şiddet ve seçici terörizm yerine rastgele terörizm anlayışını da beraberinde getirmiştir. Terörizmin söz konusu dönüşümüyle birlikte küresel bir terör örgütü olan El-Kaide'nin varlığı ise pek çok örgütün kurulmasına öncülük etmiştir.

Yeni küresel sorunların ortaya çıkmasıyla genişleyen ve derinleşen güvenlik gündemi neticesinde terörizme konu olan unsurlar ve hedefler de değişikliğe uğramıştır. Sanayileşme kapsamında gerçekleştirilen uygulamaların insanların ve insan dışı canlıların yaşamı üzerindeki çok boyutlu etkileri gözle görülür bir hal almıştır. Buna istinaden insan kaynaklı hava kirliliği, ormansızlaşma, ekosistemin tahrip edilmesi, küresel ısınma ve iklim değişikliği gibi çevre sorunları da güvenlik kapsamına dâhil edilmiştir. Çevrenin insanlık tarafından tehdit edildiği düşüncesi, çevreci grupların doğmasına neden olurken su ve gıda gibi kaynakların kıtlığı da uluslar arasında bir rekabet ortamının oluşmasına katkıda bulunmuştur. Bunlara ek olarak çevresel unsurlar, terör örgütleri tarafından siyasi amaçların gerçekleştirilmesi adına hükümetlere ya da sivil halka karşı kullanılabilen bir aracı teşkil etmiştir. Çevresel bozulmadan farklı olarak insan çıkarları merkeze alınarak hayvanların viviseksiyon¹ uygulamalarına maruz kalması, gıda ve tekstil üretimlerinde kullanılması ve şiddete uğraması söz konusudur. Hayvanların sömürülmesi altında ele alınan söz konusu uygulamalar, hayvanların sesi olma gayesine sahip olan hayvan hakları savunucularının ve radikal hareketlerin yükselişine sebebiyet vermiştir. Yasal yollarla çevrenin ve hayvanların korunması amacıyla mücadele eden grupların yanı sıra ülkelerin terörle mücadele programlarına dâhil edilen radikal gruplar da bulunmaktadır.

Terörizm olgusunun dönüşümü merkeze alındığında çevre ve terörizm ilişkisinin çeşitli biçimlerde kurulabildiği görülmektedir. Bu çeşitlilik, şiddet içerikli yasa dışı eylemlerin yöneltildiği hedefler, ideolojik bağlam, saldırı tekniği ve kullanılan silah teknolojisi gibi unsurlar etrafında ortaya çıkmaktadır. Literatürde ve haber kaynaklarında eko-terörizm ve çevresel terörizm kavramlarının yaygın olarak birbirleri yerine kullanılması söz konusudur. Haber metinlerini ve çeşitli kaynakları içerik analizi yöntemiyle inceleyen Yıkıcı'nın çalışmasında (2021), belirli haber metinlerinde eko-terörizm kapsamında değerlendirilen eylemlerin amaç itibarıyla çevrenin korunmasını önlemediğini tespit etmiştir. Aksine söz konusu eylemlerin, belirli hedeflerin gerçekleştirilmesi amacıyla doğal kaynakların ya da çevrenin bir araç olarak kullanıldığı çevresel terörizm bağlamında konu edildiğine dikkat çekmektedir.

Çevrenin politik veya ekonomik amaçlarla kullanılan bir aracı teşkil edip etmediği ve terörizm uygulamalarının arkasındaki itici gücün çevrenin maruz kaldığı tehditlere karşı korunmasının olup olmadığının saptanması, çevresel terörizm ve eko-terörizme ilişkin farklılıklara işaret etmektedir. Çeşitli terör örgütleri veya radikal çevre ve hayvan hakları grupları/aktivistleri ulus-

1 Viviseksiyon kavramı hayvan deneylerine karşılık gelmektedir. Canlı hayvanların insan hastalıklarının veya kimyasal ürünlerin test edilmesi amacıyla kullanılması viviseksiyon kapsamında değerlendirilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Peta, "Simple Answers to 8 Burning Questions, Including 'What is Vivisection?'" , <https://www.peta.org/features/what-is-vivisection/> (Erişim Tarihi: 26.10.2024).

lararası ya da yerel boyutta çevreyi konu alan suç eylemlerini gerçekleştirmektedirler. Kürdistan İşçi Partisi (PKK) terör örgütünün Türkiye’de gerçekleştirmiş olduğu orman yangınları; Hayvan Kurtuluş Cephesi (Animal Liberation Front- ALF) ve Yeryüzü Kurtuluş Cephesi (Earth Liberation Front- ELF) hareketlerinin başta Amerika Birleşik Devletleri (ABD) olmak üzere yirmiden fazla ülkede doğrudan eylem yoluyla faaliyet göstermesi, eko-terörizm ve çevresel terörizmin pratikteki farklılıklarının analiz edilebilmesi açısından elverişli olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmanın hipotezi, birbirleri ile sık sık karıştırılan çevre terörizmi ve eko terörizm kavramlarının özde tamamen farklı olduğu, PKK, ELF ve ALF örgütleri çerçevesinde değerlendirildiğinde ise mevcut ayırımın açıkça ortaya koyulabileceği ve bu kavram karmaşasının ortadan kaldırılacağıdır. Çalışmada her üç oluşumun terör eylemlerini destekleyen motivasyon, ideolojik bağlam ve saldırı niteliği açısından benzerlik ve farklılıkların ortaya konulması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda ilk olarak, eko-terörizm nosyonu tanımlanacak ve eko-terörizm kapsamında gerçekleştirilen faaliyetlerin niteliklerine yönelik bir çıkarımda bulunulacaktır. Eko-terörizm uygulamalarına yönelik çıkarımlar, radikal çevre ve hayvan hakları hareketinin gelişimi ile desteklenecektir. Daha sonrasında hayvan haklarını odak noktasına alan ALF ve gezegenin korunmasını öncelleyen ELF hareketlerinin yapısal özellikleri ve düzenledikleri suç eylemlerinin nitelikleri analiz edilecektir. Eko-terörizm çerçevesinde ELF ve ALF incelemesinin yapılmasını takiben, çevresel terörizm kapsamında PKK terör örgütü örneği değerlendirilecektir. Elde edilen bulgular ışığında, eko-terörizm ve çevresel terörizme ilişkin kavramsal bir çerçeve çizilecektir. Eko-terörizm ve çevresel terörizm nezdinde düzenlenen terör uygulamalarının temel dinamikleri belirlenerek PKK, ALF ve ELF eylemlerinin pratikte söz konusu dinamiklere uyum sağlayıp sağlamadığına ilişkin bir değerlendirmede bulunulacaktır.

Ekoloji ve Terörizm: Eko-terörizm Nosyonuna Kavramsal Yaklaşım

“Ekoloji” ve “terörizm” kavramlarından türetilen eko-terörizm nosyonunun kökenleri yakın bir tarihe dayanmaktadır. Her ne kadar ekoloji kavramı 1860’lı yıllarda ortaya atılmış olsa da eko-terörizm nosyonunun ilk kez çevre karşıtı aktivist Ron Arnold tarafından 1983 yılında literatüre kazandırıldığı ileri sürülmektedir (Laqueur, 1999: 199; Pellow, 2016: 82-85). Erken bir dönemde, 1811-1812 yılları arasında İngiliz tekstil zanaatkârlarının otomatik dokuma tezgahlarına zarar vermesi eko-terörizm faaliyetleri kapsamında değerlendirilebilecek bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır (Berkowicz, 2010: 19). Tarihsel süreç içerisinde gerçekleşen eylemlerin yanı sıra günümüzde popüler kurgu filmlerin de eko-terörizm faaliyetlerine konu olduğu görülmektedir. Avatar: Suyun Yolu² filminde yaşlanma karşıtı bir serum üretilmesi amacıyla Payakan adı verilen balina türünü avlayan gemiye yönelik düzenlenen saldırılar, eko-terörist eylemin çıkış noktası oluşturan çevre ve hayvan sömürüsüne karşı verilen mücadeleyi gözler önüne sermektedir.

Eko-terörizm nosyonu, evrensel olarak herhangi bir tanımsal netliğe sahip değildir. Arnold tarafından eko-terörizm “doğanın kurtarılması amacıyla gerçekleştirilen bir suç” olarak tanım-

2 Cameron, J. (yönetmen). (2022). Avatar: Suyun Yolu [Film]. Walt Disney Studios Motion Pictures.

lanmaktadır (Pellow, 2016: 82). Başka bir deyişle hayvan hakları ya da çevresel bozulma kaynaklı mülklere ya da kişilere düzenlenen şiddet eylemleri eko-terörizm olarak kategorize edilmektedir. Nilson ve Burke (2002) benzer bir ifadeyle eko-terörizmin şirketlerin, hükümetlerin veya kurumların çevreye müdahale etmesini veya zarar vermesini önlemek amacıyla bir taktik olarak kullanıldığını dile getirmektedirler. Buna ilaveten, resmi bir kurum olan Federal Soruşturma Bürosu (Federal Bureau of Investigation- FBI) ise “çevre odaklı ulus-altı bir grup tarafından çevresel ve politik nedenlerle masum kurbanlara veya mülklere karşı suç niteliği teşkil eden veya hedefin ötesinde bir kitleye yönelik, çoğunlukla sembolik nitelikte şiddet kullanımı veya kullanma tehdidi” olarak betimlemektedir (Long, 2004: 3-4). Söz konusu yaygın tanımlamalar, pek çok araştırmacı ve aktivist tarafından hayvanları sömüren ve ekosistemi tahribata uğratan işletme veya devletler yerine ekolojik sürdürülebilirlik ve hayvan özgürlüğü adına mücadele eden hareketlerin terörizm ile ilişkilendirilmesi bakımından eleştiriye uğramaktadır. Buna ek olarak, eko-terörizm kavramının Küresel Kuzey ve Küresel Güney toplumlarında çeşitli şekillerde algılanabildiği görülmektedir. Endonezya gibi Güneyde yer alan ülkelerde ekosistemi tahribata uğratan devlet kurumları veya işletmelerin eko-terörist olarak nitelendirildiği göze çarpmaktadır (Pellow, 2016: 82). Nitekim eko-terörist faaliyetlerin en fazla gerçekleştiği ABD ve pek çok haber kaynağında eko-terörizm nosyonun Arnold’ın tanımlamasına uygun olarak kullanıldığına dair bir çıkarımda bulunmak mümkündür. Dolayısıyla çalışmamızda nosyonun yaygın kullanımı doğrultusunda, ALF ve ELF eylemlerinin eko-terörizm başlığı altında analiz edilmesi tercih edilmiştir.

Radikal çevre ve hayvan hakları savunucularının faaliyetleri zaman içerisinde stratejik açıdan doğrudan eyleme dönüşmüştür. Söz konusu dönüşüm başta ABD ve İngiltere olmak üzere, dünya çapında eko-terörizm tehdidini de beraberinde getirmiştir. Eko-terörist eylemler, ülkelerin terörle mücadele programlarına dâhil edilmiş ve güvenlik gündeminde yer bulmaya başlamıştır. Bu açıdan eko-terörizmin temel dinamikleri, stratejik taktikleri ve felsefi dayanağına ilişkin bir çerçeve çizilebilmesi bakımından öncelikle radikal çevre ve hayvan hakları hareketlerinin irdelenmesi gerekmektedir. İnsan-doğa ilişkisi, insanoğlunun yaşamsal ihtiyaçları etrafında şekillenmiştir. Sanayi Devrimi neticesinde bu ilişkinin karanlık yüzü belirginleşmiş; insan kaynaklı çevresel bozulmanın hava kirliliği, ormansızlaşma, su kirliliği ve canlı türlerinin yok olması gibi trajik etkileri gözle görülür bir hal almıştır. Buna istinaden çevre ve hayvanların insanlar tarafından uğradığı zulmün sona erdirilmesi ve gezegenin kurtarılmasına yönelik inanç, çevre ve hayvan hakları hareketlerinin ortaya çıkmasındaki itici güç olmuştur. Bu hareketlerin gelişimine katkıda bulunan bir diğer unsur ise kamuoyunu insan kökenli çevresel sorunlar hakkında bilinçlendiren yayınlar olmuştur.³

Modern çevre hareketinin kökeni 1960’lı yıllara dayanmaktadır. 1970’li yıllarda ise başta İngiltere ve ABD olmak üzere, dünya üzerinde pasif direniş, sivil itaatsizlik ve doğrudan eylem gibi mücadele yöntemlerine başvuran çevreci gruplar ortaya çıkmıştır. Çevreci gruplar arasın-

3 Rachel Carson, “Silent Spring”, Boston, Houghton Mifflin, 2002; Paul Ehrlich, “The Population Bomb”, New York, Bantam Books, 1968; Peter Singer “Animal Liberation”, New York, Random House, 1990; Richard D. Ryder, “Victims of Science: The Use of Animals in Research”, London, Davis-Poynter, 1975.

da başta gelen Greenpeace, Aleutians'daki nükleer denemelerin durdurulması adına mücadele etmesiyle çalışmalarına başlamıştır. Örgütün çalışmaları, mülk tahribatı yoluyla çevreye zarar veren uygulamaların sona erdirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Daha çok sivil itaatsizlik ve Kongre veya devlet kurumlarında lobicilik yoluyla mücadele gösteren Greenpeace, 1977 yılında mülk tahribatına yönelik taktiğinden uzaklaşmıştır. Esas itibarıyla eko-terörizm altında kategorize edilen grupların doğuşu bu noktada başlamıştır. Laqueur'a göre ana akım örgütlerinin mücadelesinin etkisiz olması ve dünyanın yakında yok olacağı fikri daha şiddetli eylemlere başvurulması gerektiğine dair düşüncenin gelişmesine neden olmuştur (Laqueur, 1999: 202-203). Greenpeace her ne kadar söz konusu grupların kurulmasına zemin hazırlasa da militan bir tutumla gündeme gelmemiştir. Çevrenin korunmasında herhangi bir ilerlemenin kaydedilememesi, ana akım grupların eleştirilmesine sebebiyet vermiş ve doğrudan eylem taktiğini uygulayan grupların kurulmasına olanak sağlamıştır. Örneğin, Greenpeace üyesi olan Paul Watson örgütten ayrılarak Sea Shepherd (Sea Shepherd Conservation Society) grubunu kurmuştur. Grup tarafından balina avcılığı, dip ağı balıkçılığı ve fok balıkçılığı yapan gemilere çarpılması gibi daha aşırı yöntemlerle mücadele edilmesi gerektiği savunulmuştur (Eagan, 1996: 4-5; Laqueur, 1999: 200-202). Sea Shepherd'ın 11 Temmuz 1992 tarihinde Kuzey Pasifik'te seyir halinde olan iki Japon balıkçı gemisine saldırması, eko-terörizme ilişkin önemli bir örneği teşkil etmektedir (Eagan, 1996: 4-5).

İkinci olarak eko-terörist eylemleriyle dikkat çeken Earth First!⁴ hareketi, Friends of Earth ve Sierra Club gibi ana akım örgütlerine bağlı olan beş militanın bir araya gelmesiyle ortaya çıkmıştır. Earth First! aktivistleri 1997 yılında Washington'da kereste kesimine karşı çıkmış ve kesimde kullanılan ekipmanları tahribata uğratarak 380 bin dolarlık hasara yol açmıştır (Nilson ve Burke, 2002). 1980'li ve 1990'lı yıllarda başta ABD olmak üzere çeşitli ülkelerde ALF, ELF ve Earth First! eylemleri yankı uyandırmış; radikal eko-terörizm tarihi açısından yeni bir dönemin kapıları aralanmıştır. Esas itibarıyla doğrudan eyleme başvuran çevre veya hayvan hakları hareketlerinin faaliyetleri, kapitalizmin ve devlet politikalarının çevreye zarar vermesi ve hayvanların zulmüne sebep olmasına yönelik düşünceden ileri gelmektedir. Ekolojik olarak çevreye zarar veren veya hayvanları sömüren unsurlara karşı mücadele eden eko-teröristler, insan-merkezli yaklaşıma tepki göstermektedirler. Felsefi açıdan değerlendirildiğinde pek çok akademisyen eko-terörizmi derin ekoloji, ekofeminizm, yeşil anarşi, sosyal ekoloji ve biyo-bölgeselcilik ile ilişkilendirmektedir (Pellow, 2016: 84-85; Long, 2006: 19).

Eko-terörizm kapsamında gerçekleştirilen suç eylemleri, mülkleri veya kişileri hedef alan çeşitli radikal taktikleri kapsamaktadır. ALF, ELF ve Earth First! gibi doğrudan eyleme dayalı hareketler ekipman sabotajı, kundaklama, vandalizm, ağaç çivileme, deney bitkilerinin yok edilmesi, laboratuvar hayvanlarının serbest bırakılması ve bombalama gibi yasa dışı faaliyetlere başvurmuşlardır. Genellikle üniversiteleri, şirketleri ve devletleri ekonomik zarara uğratmayı hedeflemişlerdir (Pellow, 2016: 84). Berkowicz (2010: 16) taktiksel bağlamda eko-terörizmin sivil

4 1980 yılında ABD'de kurulan Earth First! "Toprak anayı savunmak için taviz yok!" sloganını benimsemiştir. Earth First! insan faaliyetlerinin dünya üzerindeki yaşamı tehdit ettiğine inanmaktadır. Bu nedenle yeryüzünün karşı karşıya kaldığı tehditlerle başa çıkabilmek amacıyla doğrudan eylemi savunmaktadır.

itaatsizlik, sabotaj ve siyasi aktivizmin bir araya gelmesiyle oluştuğunu dile getirmektedir. Öte yandan, eko-terörizm uygulamalarının ekotaj⁵ ve monkey-wrenching⁶ başlığı altında da ele alındığı görülmektedir. Monkey-wrenching etrafında tasarlanan eylemlerin Edward Abbey'in romanını "The Monkey Wrench Gang" ve Foreman tarafından yayımlanan "Ecodefense: A Field Guide to Monkey Wrenching" adlı çalışmadan ilham aldığı düşünülmektedir. Foreman'ın çalışmasında lastiklerin patlatılması amacıyla çivilemenin nasıl yapılacağı ve buldozer gibi makinelerin nasıl etkisiz hale getirileceğine dair yönergeler bulunmaktadır (Eagan, 1996: 8-9). Söz konusu yönergelerin eko-teröristlerin mülk tahribatı odaklı yaklaşımına bir dayanak noktası oluşturduğu gözlemlenmektedir.

Eko-terörist olarak etiketlenen grup veya örgütlerin yanı sıra yalnızca bireyler de eko-terörizmin bir aktörü olarak karşımıza çıkabilmektedir. Örneğin, 1978-1995 yılları arasında Unabomber⁷ ismiyle tanınan Theodore John Kaczynski'nin düzenlediği eylemler en çarpıcı ve ölümcül eko-terörizm faaliyetleri arasında yer almaktadır. Doğanın tahrip edilmesine yönelik aşırı karşıtlığıyla bilinen Unabomber, modern toplum ve teknolojinin güçsüzlük ve yabancılaşma duygusuna sebebiyet verdiğini öne sürmüştür. ALF, ELF ve Earth First! gibi hareketlerin mülkleri hedef olarak tasarlanmış eylemleriyle karşılaştırıldığında, Unabomber'in bombalı saldırıları Amerikalıların uçaklara binme ve paketleri postalama şekillerini etkileyen ciddi bir hal almıştır (Whitehurst ve Balsamo, 2023). Unabomber 1970'lerin sonunda Chicago'da bir üniversitedeki ev yapımı bombasını patlamasıyla gündeme gelmiş; 17 sene içerisinde 20'den fazla kişinin yaralanmasına ve üç Amerikalının ölümüne sebep olmuştur (FBI, t.y.). Üniversite, uçak ve bilgisayar mağazası gibi yerler Unabomber tarafından hedef alınmıştır. Hazırlamış olduğu bombalı paketleri söz konusu hedeflere yollayarak saldırılarını gerçekleştirmiştir.

Eko-terörizmin resmi makamlar ya da hükümetler tarafından ciddi bir tehdit olarak nitelendirilmesi istihbarat faaliyetleri, konuya ilişkin yasal düzenleme ve güvenlik güçleri tedbirlerini de beraberinde getirmektedir. FBI tarafından 1996-2002 yılları arasında ELF ve ALF'nin ABD çapında 600'den fazla suç eylemi gerçekleştirdiği belirtilmekte; 2003-2008 yılları arasında yalnızca 200 milyon ABD dolarını aşan zararın eko-terörizm faaliyetlerinden kaynaklandığı ifade edilmektedir (Long, 2004: 3; Berkowicz, 2010: 9). Eko-terörizmi özel çıkar aşırıcılığı etrafında tanımlayan ABD hükümeti, hayvan hakları aktivistleri, radikal çevreciler ve kürtaj karşıtı aktivistleri gibi grupları aşırıcılık yanlıları olarak kategorize etmektedir. FBI tarafından aşırıcılık yanlılarının zaman zaman hedeflerine ulaşabilmesi ve sürdürülebilmesi amacıyla vandalizme ya da terör faaliyetlerine başvurdukları belirtilmektedir (Long, 2004: 4). Buna ilaveten eko-terörizm uygulamalarının taktiksel bağlamına dayanarak, eko-terörizmin genişletilmiş bir terörizm tanımlamasıyla ele alınması gerekmektedir. 11 Eylül Saldırıları neticesinde ABD hükümeti ta-

5 Ekotaj, kişi ya da grupların çevrenin korunabilmesi amacıyla çevreyi zarar veren veya zarar verme potansiyeli taşıyan unsurları engellemek/sona erdirmek amacıyla gerçekleştirilen radikal bir taktır. Ekotaj özel kişi veya kamu tüzel kişilerinin mülklerine karşı uygulanmaktadır. Bkz. Abdurrahman Saygılı, "Çevresel Terörizm", Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, 2006, s. 273-279.

6 Monkey-wrenching, çevre aktivistleri tarafından çevreyi tahribata uğratan uygulamalara veya araçlara karşı gerçekleştirilen şiddet içermeyen sivil itaatsizlik ve sabotaj eylemlerine karşılık gelmektedir.

7 Unabomber, FBI tarafından "university" ve "airline bomber" kelimelerinin birleşimiyle türetilmiştir.

rafından Vatanserverlik Yasası (Patriot Act) kapsamına dâhil edilen kundaklama veya patlayıcı madde aracılığıyla nesnelere ve mülklere yönelik saldırılar, eko-terörizmin taktiksel bağlamıyla paralellik göstermektedir (Pellow, 2016: 83).

FBI Terörle Mücadele Bölümü Müdür Yardımcısı John E. Lewis 2004 yılında ABD Senatosu Yargı Komitesi önünde yaptığı konuşmada yurt içi terörizm (domestic terrorism) tehditlerinin çarpıcı bir değişikliğe uğradığını ifade etmiştir. Geleneksel sağ ve sol terörizm tehdidinin yanı sıra ALF ve ELF gibi radikal hareketlerin siyasi değişimden ziyade belirli sorunların çözülmesi adına eylemlerde bulduklarını belirtmiştir. Ayrıca ALF ve ELF'nin ciddi bir terör tehdidi olarak yurt içi terörizm önceliği olduğunun altını çizmiştir (U.S. Senate Committee on the Judiciary, 2004). Bu bilgiler ışığında, eko-terörizm uygulamalarında doğrudan eylemi benimsemeleri ve FBI tarafından ciddi bir terörizm tehdidi olarak kabul edilmeleri nedeniyle ALF ve ELF'nin öne çıkan gruplar olduğunu belirtmek gerekmektedir. Radikal çevre ve hayvan hakları hareketlerinin geliştirilmesi ve sürdürülebilmesi bakımından etkili bir rol oynayan her iki hareketin de eko-terörizmin irdelebilmesi bakımından uygun örnekler olduğu düşünülmektedir.

2.1. Hayvanların Özgürleşmesi Fikrinin Bir Yansıması olarak ALF

Eko-teröristler tarafından uygulanan doğrudan eylemlerin bir dayanak noktası da anti-viviseksiyonist bir yaklaşım etrafında hayvanların deneylerde kullanılmasının etik olmadığı ve hayvanların mevcut sistem içerisinde sömürüldüğü düşüncesidir. 1970'lerde hayvan hakları savunucularının saldırıya uğraması ve tutuklanma olayları, aktivistlerin mücadele yöntemi olarak doğrudan eyleme başvurmasına sebebiyet vermiştir. Bu doğrultuda, 1970'li yılların başında avcılığa karşı mücadele eden Band of Mercy grubu kundaklama ve mülk tahribatı yoluyla faaliyet göstermiştir. Grubun kurucularından Ronnie Lee 1975'te hayvan araştırma ekipmanlarına zarar vermesi sebebiyle üç yıl hapis cezasına çarptırılmıştır. Lee tahliye olduktan sonra Grubun ismini ALF olarak değiştirmiştir. İngiltere'de kurulan ALF hareketi, 1980'lerin başında ABD çapında ve yirmiden fazla ülkede eylemlerini gerçekleştirmiştir (North American Animal Liberation Press Office, 2008). ALF ilk olarak 1979 yılında New York Üniversitesi Tıp Merkezinden bir kedi ve iki köpeği özgürleştirmesiyle varlığını göstermiştir (Liddick, 2006: 6). Suç eylemlerinde kundaklama; vandalizm; hayvan özgürleşmesi çerçevesinde genellikle sirk, çiftlik, hayvanat bahçesi, mezbaha, rodeo, restoran ve araştırma laboratuvarlarına hayvan kurtarma operasyonu düzenlemektedirler (Liddick, 2006: 6; Phillips, 2014: 40).

ALF aktivistleri hayvanları acımasız uygulamalara maruz bırakan ve hayvan sömürüsü yapanlara karşı güç kullanımı gibi daha etkili yöntemlerin benimsenmesi gerektiğine inanmışlardır. Yapı itibarıyla sınıfsız ve anonim hücrelerden oluşan ALF, eylemlerini gerçekleştirirken belirli ilkelere sadık kalmaktadır. ALF'nin ilkeleri ise şu şekilde sıralanmaktadır (North American Animal Liberation Press Office, 2008):

1. Hayvanların çiftlik ve laboratuvar gibi istismara uğradıkları yerlerden kurtarılarak doğal yaşamlarını sürdürebilmesi amacıyla iyi yuvalara kavuşturulması

2. Hayvanlara yaşatılan sefalet ve sömürüden maddi kazanç elde edenlerin maddi zarara uğratılması
3. Doğrudan eylem ve özgürleştirme yoluyla hayvanların gizli kapılar ardında maruz kaldıkları zulmün gözler önüne serilmesi
4. İnsan veya insan olmayan canlılara zarar verilmemesi için gerekli tedbirlerin alınması
5. Vejetaryen/vegan olan ve sıralanmış olan ilkeler etrafında eylemlerini gerçekleştiren herhangi bir grup, kendilerini ALF'nin bir parçası olarak kabul etme hakkında sahiptir.

En temelde hayvanların kendi kendilerini insanlar tarafından uğradıkları zulme karşı savunamadıkları düşüncesi, ALF'nin hayvanların sesi olma gayesini güçlendirmiştir. Kuzey Amerika Hayvan Özgürlüğü Basın Ofisi (North American Animal Liberation Press Office- NAALPO) tarafından yasal yollarla mücadele eden pek çok örgüt veya bireyin, hayvanların tam anlamıyla özgürleşmesini sağlayamadığı ifade edilmektedir. Dolayısıyla, hayvan özgürlüğü için mülkiyetlere zarar verilmesi gibi yasa dışı yöntemlerin gerekli olduğu vurgulanmaktadır. Hayvanların zulme karşı ne hissedebileceklerini de göz önünde bulundurması açısından ALF hareketinin, bazı hayvanların tıpkı insanlar gibi acıyı hissedebildiğini ileri süren ABD'li filozof Tom Regan'ın yaklaşımıyla benzerlik gösterdiği belirtilmelidir. Aynı zamanda ALF'nin ideolojik bağlamda insan ve hayvan çıkarlarının eşit bir düzlemde ele alınması gerektiğini savunan Peter Singer'ın "Animal Liberation" adlı kitabından esinlendiği düşünülmektedir (Hwang, 2021). ALF aktivistlerinin düzenlediği baskınların bir kısmında Singer'ın kitabının bir kopyasının bırakması bu düşüncüyü desteklemektedir.⁸

Eylemlerin nasıl gerçekleştirileceğine dair bilgi aktarımı ve aktivistler tarafından eylemlere dair iletilen anonim bildirimler NAALPO tarafından yayınlanmaktadır. Aktivistlerin hayvan kurtarma operasyonları video ve kurtardıkları hayvanlarla birlikte çektikleri maskeli fotoğraflar ile bildirilmektedir. Buna ilaveten, Peter Young'ın "Animal Liberation Front: Complete US Diary of Actions" adlı kitabında ALF'nin 1977-2021 yılları arasında üstlenmiş olduğu saldırılara ilişkin kronolojik bir çalışma sunulmaktadır. ALF eylemlerinin derlenmesi bakımından önemli bir katkıda bulunan Young, 40 yılı aşan bir süre zarfında ALF'nin 1,500'den fazla eylem düzenlediğini saptamıştır.

8 1989 yılında ALF gönüllülerinin bir tavşan tedarikçisinden 73 tavşanın kurtardığı baskın bu duruma örnek olarak verilebilmektedir. Bkz. Peter Young, Animal Liberation Front: Complete US Diary of Actions, Warcy Communications, 2022.

Tablo 2.1.1. 1977- 2021 ALF Eylemleri Kısmi Listesi⁹

Tarih	Yer	Hedef	Saldırı Niteliği	Maddi Hasar (\$)
25.12.1981	Washington, DC	Howard Üniversitesi Tıp Fakültesi	35 kedinin serbest bırakılması	2, 640
20.04.1985	Riverside, CA	Kaliforniya Üniversitesi	1,000 hayvanın serbest bırakılması, ekipmanlara zarar verilmesi	700,000
06.04.1987	Davis, CA	Kaliforniya Üniversitesi	Kundaklama, 20 üniversite aracının tahribatı	5,1 milyon
15.10.1988	Escondido, CA	Hayvanat bahçesi eğitmenleri	File şiddet uygulayan üç hayvanat bahçesi eğitmenin evlerine boya ile saldırı, arabalarına hasar verilmesi, boyayla yazılmış slogan	-
26.12.1993	Brookfield, WI	Kürk mağazası	Kundaklama	125,000
19.09.1998	Burlington, WA	Yumurta çiftliği	11 tavuğun özgürleştirilmesi, korkunç koşullara yönelik video görüntülerinin yayınlanması, sprej boya ile slogan	-
07.09.2000	New Hampton, IA	Kürk çiftliği	14,000 vizonun serbest bırakılması	-
14.11.2004	Iowa City, IA	Iowa Üniversitesi Psikoloji Laboratuvarı	88 fare, 313 sıçanın serbest bırakılması, ekipmanların tahribatı, belgelere el konulması	500,000
09.03.2015	Reno, NY	Fast-food restoranı	Molotof kokteyli atılması, sprej boya ile slogan	-

1987 yılında Kaliforniya Üniversitesi'nde inşaat halindeki bir hayvan teşhis laboratuvarına ilk kundaklamasını gerçekleştiren ALF, hayvan özgürlüğü hareketi tarihi bakımından büyük bir etki yaratmıştır. Kundaklama sonucunda üniversiteye ait olan yirmi aracın zarara uğramasıyla birlikte 5,1 milyon dolarlık bir hasar meydana gelmiştir. Söz konusu olaydan itibaren ALF'nin kundaklama ve nadiren de olsa yangın bombardımanı ve hedeflere molotof kokteyli atılması gibi yöntemlere başvurduğu yönünde bir çıkarımda bulunmak mümkündür (Young, 2022: 10).

1990'lı yıllarda ALF, ABD çapında en tehlikeli hayvan hakları grubu olarak lanse edilmeye başlanmıştır. 1996-2001 yılları arasında ALF bünyesindeki yalnızca bir hücre çiftlik, kayak merkezi, kereste şirketi, vahşi yaşam alanları, et paketleme şirketleri ve bazı devlet kurumlarını hedef alan

9 1977- 2021 tarihleri arasında ALF tarafından gerçekleştirilen eylemlere ilişkin veriler Peter Young'ın kapsamlı çalışmasından (2022) derlenmiştir. Çalışma kapsamında kısmi listenin oluşturulmasında, ALF aktivistlerinin eylemlerinde hedef alınan lokasyonların ve saldırı niteliğinin çeşitliliği göz önünde bulundurulmuştur.

20 kundaklama gerçekleştirmiştir (Hwang, 2021). Buna istinaden, FBI ise ALF'nin kundaklama faaliyetleriyle bağlantılı olduğunu öne sürmüştü ve 1990'lı yıllarda 45 milyon dolardan fazla maddi hasara yol açmakla itham etmiştir. "Family" ismiyle bilinen ALF ve ELF gönüllülerinden oluşan bir hücre 1995-2001 yıllarında bir dizi kundaklama eylemi düzenlemiştir. Grup lideri olduğu iddia edilen William C. Rodgers 2005 yılında tutuklanmıştır. Nitekim ALF, 1980'li ve 1990'lı yıllarda ALF'ye atfedilen arabaya bomba yerleştirilmesi ve bombalı mektup eylemlerine ilişkin iddiaları kabul etmemiştir. Söz konusu saldırılar ALF'den ayrılan Justice Department ve Animal Right Militia adlı gruplar tarafından üstlenilmiştir (Counter Extremism Project, t.y.). Bunlara ek olarak 2005 yılında FBI ve Alkol, Tütün, Ateşli Silahlar ve Patlayıcılar Bürosu (Bureau of Alcohol, Tobacco, Firearms and Explosives- ATF) yetkilileri, güç kullanımına başvuran eko-teröristlerin ve hayvan hakları aktivistlerinin ulus için en ciddi terörizm tehditlerinden biri olduğunu yönünde açıklamalarda bulunmuşlardır. Aynı biçimde, 2005 tarihli bir Amerika Birleşik Devletleri İç Güvenlik Bakanlığı (United States Department of Homeland Security- DHS) planlama belgesinde ALF yurt içi terörizm tehdidi olarak kategorize edilmiştir (Hwang, 2021).

Young'ın çalışması göz önünde bulundurulduğunda, ALF'nin daha çok üniversitelerin araştırma merkezleri, çiftlikler, fast-food dükkânları, kürk mağazaları, restoranlar ve kayak merkezlerine baskın düzenlediği görülmektedir. Taktiksel bağlamda ise denek hayvanları ve zulme uğrayan hayvanların serbest bırakılması; kundaklama; baskınların videolarla belgelenmesi; ekipmanlara zarar verilerek maddi hasara uğratılması; mülk veya araçlara sprey boyayla sloganlar yazılması; baskın yapılan ortamlardan belgelerin çalınması gibi yöntemlere başvurduğu sonucuna ulaşmaktadır. Eylemler hayvanların kurtarılarak özgürlüğe kavuşturulması nedeniyle gerçekleştirilmiştir. Hareketin temel ilkelerinde de belirtildiği üzere eylemlerin herhangi bir canlıya zarar verme amacı bulunmamakta; fakat eylemlerin nitelik bakımından yasa dışı olduğunun altı çizilmesi gerekmektedir.

2.2. Çevre Hareketinin Radikalleşmesi: ELF Örneği

ALF'nin kardeş hareketi olan ELF, 1990'lı yıllarda Earth First! hareketindeki fikir ayrılıklarından doğan bir radikal çevre oluşumdur. Başlangıç itibarıyla İngiltere'de faaliyete geçen ELF, ABD çapında ilk kez 1996 yılı Kolomb Gününde varlığını göstermiştir. Eylemciler aynı gece içerisinde Chevron istasyonu, bir halkla ilişkiler ofisi ve McDonald's restoranına eş zamanlı saldırılar düzenlemiş; hedeflerin kilitlerine zarar verilmiş ve siyasi mesajlarla boyanmıştır (Loadenthal, 2013: 16). Yapısal açıdan anonim hücrelerden oluşan ve örgütten ziyade kendisini bir ağ hareketi (networked movement) olarak tanımlayan ELF, ALF ile benzerlik göstermektedir. Herhangi bir merkezi otoriteye sahip olmaması ve sofistike bir organizasyona sahip olması sebebiyle güvenlik güçleri tarafından ELF hücrelerine sızmanın oldukça güç olduğu ifade edilmektedir. Bunlara ek olarak, ELF hareketi geleneksel terör örgütü ve devlet dışı aktörlerin aksine kendi kendilerine finansman, lojistik, silah temini ve istihbarat sağlamaktadır (2013: 25-26).

ELF ana akım çevre hareketlerinin yasal protesto yolları aracılığıyla uygulanan yöntemlerin gezegenin korunması ve çevre sorunlarının çözülebilmesi açısından etkisiz olduğunu dü-

şünmektedir. Buna dayanarak, doğrudan eylem etrafında tasarlanan uygulamalarda ekotaj ve kundaklama yöntemlerinin gerekçelendirildiği görülmektedir. Hareketin sivil itaatsizlik ve sabotaj eylemlerine başvuran diğer radikal çevre gruplarından farklı olarak kundaklama tekniğini tercih etmesiyle radikal çevre hareketine yeni bir boyut kazandırılmıştır (Joose, 2012: 76). Söz konusu kundaklama eylemlerinde kimsenin yaralanmaması ve saldırıların ölümlü sonuçlanmaması ise üzerinde durulması gereken bir konudur. Joosse çalışmasında (2012: 78) kundaklama yönteminin doğası itibarıyla tehlikeli ve öngörülemez olduğuna dikkat çekmektedir. Dolayısıyla bu durumun, ELF aktivistlerinin dikkatli planlamasının bir sonucu ya da bir şans göstergesi olabileceğini öngörmektedir. Daha önce çalışmada da yer verildiği üzere, ELF hareketi FBI'nın masum kurbanlara karşı suç niteliği teşkil eden şiddet kullanımını da kapsayan eko-terörizm tanımlamasıyla örtüşmemektedir. Masum kurbanlar kelimesinin insanlar olduğu varsayıldığında bu tanımlamanın ELF eylemleri açısından geçerli olmadığı ileri sürülmektedir (Loadenthal, 2013: 17).

Genel itibarıyla ELF hareketi, çevre ve hayvan haklarını odak noktasına alan ve bu amaçla eko-terörizm uygulamalarında bulunan bir aktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Gezegenin insanoğlular tarafından maruz kaldığı tahribata karşı ne bir ses ne de eylemle karşı koyabileceği düşüncesiyle hareket etmektedirler. Bu nedenle "sessizlerin sesi" ve "savunmasızların savunucusu" olma gayesi, ELF eylemlerinin arkasındaki itici güce işaret etmektedir (Loadenthal, 2013: 22). ELF'nin ekotaj ve kundaklama faaliyetleri, basın bülteni ve kundaklamanın nasıl yapılacağına dair yönergeler Hareketin internet sayfası aracılığıyla duyurulmuştur. ELF'nin bağlı olduğu temel ilkelere ise doğal çevrenin tahrip edilmesinden ve sömürülmesinden kazanç sağlayanların ekonomik zarara uğratılması; dünyaya ve dünya üzerinde yaşayan canlılara karşı yapılan zulmün açığa çıkarılması ve kamuoyunun bu yönde bilgilendirilmesi; insan, insan dışı canlılar ve hayvanlara zarar verilmemesi için gerekli tedbirlerin alınması olarak sıralanmıştır (Liddick, 2006: 4).

Hareketin ideolojik bağlamı irdelendiğinde, bağlı olunan ideolojinin ELF'nin amaçlarını desteklemesi nedeniyle işlevsel bir konumda olduğu belirtilmelidir. 2001 tarihli Kuzey Amerika Yeryüzü Özgürlük Cephesi Basın Ofisi (North American Earth Liberation Front Press Office-NAELFPO) broşüründe yer alan bir bireyin ideolojiye inanması ve belirli bir dizi ilkeyi takip etmesi halinde eylemlerde bulunabileceği ve ELF'nin bir parçası olabileceği ifadesi bu durumu kanıtlar niteliktedir (Loadenthal, 2013: 20). İlk olarak ELF, dünyadaki yaşamın insanlar tarafından sömürülmesinin kasıtlı olarak yapıldığı ve çevre tahribatı yaratan uygulamalar yoluyla ekonomik kazanç sağlandığı öne sürmektedir. Genel itibarıyla ağaç kesimi, enerji üretimi ve üçüncü dünya ülkelerinin sömürülmesinden kâr elde eden zengin şirketlere karşı bir tutum benimsenmektedir (Covill, 2008: 88-92). Buradan hareketle, ELF faaliyetlerinin küreselleşme karşıtı anti-kapitalist bir yaklaşım etrafında geliştirildiği söylenebilmektedir. İkinci olarak, derin ekoloji (deep ecology) yaklaşımı da ELF eylemlerinin anlaşılabilirliği hususunda önem arz etmektedir. Biyosentrizm (biocentrism) olarak da bilinen derin ekoloji kapsamında tüm canlıların eşit bir konumda olduğu ve gelişmelerine hakları olduğu savunulmaktadır (Loadenthal, 2013: 21).

Tablo 2.2.1. 1998-2003 ELF Eylemleri Kısmi Listesi¹⁰

Tarih	Yer	Hedef	Saldırı Niteliği	Maddi Hasar (\$)
18.10.1998	Vail, CO	Tatil köyü	Dört telesiyev ve üç binanın kundaklanması	26 milyon
31.12.1999	East Lansing, MI	Michigan Eyalet Üniversitesi Catherine Ives'in ofisi	Kundaklama	900,000
21.07.2000	Rhineland, WI	U.S. Forest Service's Forest Biotechnology Laboratory	Deneylerde kullanılan binlerce ağacın kesilmesi	1 milyon
20.02.2001	Visalia, CA	Pamuk tohumu şirketi	Kundaklama	-
13.06.2001	Long Island, NY	Beş Bank of New York binası	Kilitlerin ve ATM cihazlarının yapıştırılması, sprey boyayla sloganların yazılması, yirmi beş pencerenin kırılması ¹¹	-
11.08.2002	Irvine, PA	U.S. Forest Service Northeast Research Station	Kundaklama	700,000
01.08.2003	San Diego, CA	İnşaat halindeki bir kat mülkiyeti	Kundaklama	50 milyon

1997 yılından günümüze ELF, 100 milyon doların üzerinde bir maddi hasara yol açmakla sorumlu tutulmaktadır. 1990'ların sonundan 2000'li yılların başına kadar ELF eylemlerin ivme kazandığı gözlemlenmektedir. En üretken dönem olarak nitelendirilen söz konusu süreçte yaklaşık 600-1200 suç eylemi gerçekleştirilmiştir (Phillips, 2014: 41; Liddick, 2006: 4). 1998 yılında Colorado Vail'deki bir kayak merkezine yapılan kundaklama eyleminin 26 milyon dolarlık bir zararlarla sonuçlanması ve 2003 yılında San Diego'da inşaat aşamasındaki 206 dairelik bir mülkiyetin kundaklanarak 50 milyon dolar maddi hasara uğratılması, en üretken dönemdeki önemli örnekleri teşkil etmektedir. Hareketin bu dönemden sonra da ABD çapındaki çeşitli lokasyonlarda saldırılarını sürdürdüğü görülmektedir. ELF aktivistleri, 2008 yılında Maltby'deki beş ev kundaklanmasından sorumlu tutulmuş; 2009 yılında ise Snohomish County civarında iki radyo kulesine zarar vermiştir (Joose, 2012: 78).

10 1998-2003 yılları arasında ELF tarafından üstlenilmiş olan eylemlerin listelenmesinde, Donald Liddick'in 2006 yılında yayınlamış olduğu "Eco-Terrorism: Radical Environmental and Animal Liberation Movements" adlı kitabından yararlanılmıştır.

11 Söz konusu eylem ALF ve ELF'nin birlikte hareket etmesiyle gerçekleşmiştir. Saldırı kapsamında hedef alınan Bank of New York'un bir hayvan deneyi şirketi olan Huntingdon Life Sciences ile bağlantısı olduğu öne sürülmüştür.

3. Çevresel Terörizm: Eko-terörizm Kavramından Farklı Olarak Çevresel Terörizm

Terörizm her ne kadar gerçekleştirdiği eylemler doğrultusunda tanınması kolay bir fenomen olsa da kavramın tanımını yapmak henüz mümkün olmamıştır. Terörizm kavramı sosyal bilimlerde içerisindeki tartışmalı konseptler arasında yerini günümüzde de korumaktadır. Kavramın özünde tartışmalı olarak kalmasının temel sebebi “birinin teröristinin bir başkasının özgürlük savaşçısı” olmasından kaynaklanmaktadır (Yılmaz, 2022: 2959). Kavram, ideolojik olarak siyasi veya dini bir temele sahiptir. Amaca ulaşma yolunda şiddet kullanılması ise terörizm kavramının mutlaka bünyesinde bulundurduğu bir durumdur. Bünyesinde barındırdığı şiddet bu kavramı barışçıl protestolardan tamamı ile ayırmaktadır.

Terörist gruplar amaçlarına ulaşmak için her türlü aracı kullanmaktadırlar. Özellikle son yıllarda terörist grupların asimetrik bir mücadele içerisinde buldukları devletlere, mesajlarını iletebilmek amacı ile “çevre” faktörünü kullanıyor olmaları dikkat çekmektedir. Günümüzde sık sık kulağımıza çalınan “çevre terörizmi” kavramı, “ekolojik terörizm” kavramı ile karıştırılmamalıdır. Söz konusu iki kavramı temelde birbirinden ayıran nokta ekolojik terörizm unsurlarının gerçekleştirdikleri eylemlerinin amacının “çevreyi korumak” çevresel terörizm unsurlarının ise amaçlarını gerçekleştirebilmek için “çevreyi araçsallaştırmak” gayesinde oluşlarıdır. Günümüzde ekolojik terörizm etkili olduğu çevre bakımından sınırlı olmakla birlikte dünya kamuoyundan tam olarak karşılık bulamamıştır. Bununla birlikte çevre terörizmi etki alanını her geçen gün genişletmekte ve büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Ne yazık ki çevre terörizmi halihazırda oluşturduğu bu tehlikeye karşın özellikle uzmanlar tarafından üzerinde gereken çalışmaların yapılmadığı bir konudur.

Terörist organizasyonlar dünyanın her yerinde farklı ideolojilerin etkisinde doğmakta ancak benzer araçları kullanarak amaçlarına ulaşmayı hedeflemektedirler. Çevre terörizmi ise terörist grupların günümüzde hedefe ulaşmak için kullandıkları araç bakımından en ucuz yollu ancak etki alanının oldukça geniş olduğu bir yöntemdir. Çevre terörizminin tanımını; çevre/doğaya karşı politik veya sosyal bir amacı gerçekleştirebilmek adına, canlılara zarar vererek, doğal kaynakların bulunduğu olanaklardan mahrum kalınmasını sağlayarak gerçekleştirilen şiddet eylemleri olarak yapmaya çalışmak sınırlı ancak doğru olacaktır (Yıkıcı, 2021: 1034). John Zirschky çevresel terörizm kavramını; fiziksel, kimyasal, nükleer veya bakteriyolojik tekniklerin hava, su ve toprak aracılığı ile çevre/doğa üzerinde kullanılması veya kullanılacağı yönündeki tehdit sayesinde toplumda oluşturulmak istenen korku olarak açıklamaktadır (Zirschky, 1988: 1206). Çevresel terörizm ortaya çıkaran unsurların hedefinde doğrudan çevre veya çevre üzerine faaliyette olan yapılar bulunmaktadır. Anlaşıldığı üzere bu gruplar anti-çevreci olarak değerlendirilmelidirler (Chalecki, 2024: 2).

Antik çağlardan bugüne MENA¹² bölgesi başta olmakla birlikte, dünyanın pek çok yerinde kullanılagelmiş olan çevresel terörizm, özellikle 2000’li yıllarda küresel ölçekte etki alanını en yüksek noktaya taşımıştır (Korkmaz, 2022: 206). Antik çağlarda mahsul imhası, düşmanı zayıf düşürmek için kullanılan bir yöntem iken, günümüzde bu durum, terörist grupların çatışma içe-

12 MENA (ODKA): Orta Doğu ve Kuzey Afrika Bölgesi. Fas’tan İran’a kadar uzanan tüm Orta Doğu bölgesidir.

risinde buldukları devletlere karşı, otoriteyi zayıf göstermek; için orman yangınları, zehirlenen su kaynakları, petrol tesisleri ve hidroelektrik santrallere yönelik gerçekleştirilen sabotaj eylemleri olarak çevresel terörizm adı altında karşımıza çıkmaktadır (Chalecki, 2024: 3).

Küresel ısınmanın dünya gündeminde en elzem konular arasında yer aldığı son yıllarda çevre, milletler nezdinde zayıf nokta konumundadır. Dolayısı ile doğa muhtemel hedef durumundadır. Örneğin 2012 yılında El-Kaide örgütünün batılı Müslümanlara ABD'ye gelerek ormanları yakmalarına yönelik yaptıkları çağrı "jihad" başlığı altında servis edilmiştir. Jihad ABD'nin kalbine, doğaya zarar verilerek yapılmalıdır (Euronews, 2012). El Kaide örneğinde de gördüğümüz üzere amaç çevreye zarar verme yöntemi ile ülkede bir korku ortamının yaratılmasını sağlamak, belki de bu yöntem ile devlet karşısında avantaj kazanmaktır.

Çevre terörizmi günümüzde en çok sabotaj ve orman kundaklama yolu ile gerçekleştirilmektedir. Etki alanlarının giderek genişlemesinin temel sebebi ise her ne kadar düşük maliyetli bir metot olsa da doğanın kendini yavaş onarıyor olmasından dolayı kısa ve uzun vadede büyük sonuçlar elde edilmesidir (İçişleri Bakanlığı, 2021: 16). Gerçekleştirilen sabotajlar başta can ve mal kayıplarına, turizm ve benzeri endüstrilerin zarar görmesine, ekosistemde meydana gelen hasarlara, habitatın bozulmasına, hava kirliliğine, tarım ve hayvancılığın zarar görmesine, özel mülklerde meydana gelecek hasarlara ve yangınla mücadele için ayrılan devlet bütçesinin artmasına neden olmaktadır (Güngörmez- Alkanat, 2019: 10). Yalnızca 1968-2005 arasında dünya çapında 56 farklı terörist örgüt kundaklama ve sabotaj metotlarını kullanarak faaliyetlerini gerçekleştirmiştir.

Türkiye, ABD, Fransa, İspanya ve Yunanistan pek çok kez bu terör örgütlerinin saldırılarına maruz kalmıştır. Örneğin 2003 yılında Fransa'da molotof kokteyli ve gaz bombası kullanarak sabotaj yapan grup dört kişinin yaşamı ve 50 evin yok olmasına mal olmuştur (Güngörmez- Alkanat, 2019: 12). Bir başka örnek, 2004 yılında FBI'nın, El Kaide'nin ABD'ye karşı dört militan ile Kolorado, Montana, Utah ve Wyoming'de planladığı kundaklama eylemleri yapacağına dair almış olduğu istihbaratı. Planlanan eylemin yaratmış olduğu korku, çevre terörizminin amacını ortaya koymaktadır. Çevre terörizminin yalnızca terörist gruplar tarafından gerçekleştirildiği düşüncesi yanlış bir kanı olarak görülmektedir. Örneklerine sık olarak rastlanmasa da devletler de çevresel terörizmin gerçekleştirici bir unsuru konumuna gelebilmektedir. Örneğin Körfez Savaşı sırasında, Basra Körfezi'ne petrol akıtan Irak, ABD tarafından, çevreye bilinçli olarak zarar verdiği suçlaması ile "ekolojik terörist devlet" olarak nitelendirilmiştir (Yılmaz, 2022: 298).

Günümüzde çevre terörizmi terörist grupların belki de en sık başvurduğu sabotaj yöntemidir. Bu durumun en önemli sebebi çevre terörizm yöntemlerinin kamuoyunda bulunduğu karşılıktan kaynaklanmaktadır. Doğaya verilen zarar, kamuoyunda büyük bir korku ve huzursuzluk ortamı ortaya çıkarmaktadır. Oluşan bu ortam ise devlet otoritesine "isteklerimiz karşılık bulmaz ise yaşam alanlarınızı yok ederiz" mesajını ulaştırmaktadır (Akyüz, 2003: 199). Hedefe ulaşan mesajlar sabotajcı grupları, otoritelerden almayı umdukları tavizlere bir adım daha yaklaştırmaktır. Unutulmamalıdır ki, yok edilen yaşam alanları, gelecek nesillerin temiz bir dünyada yaşama hakkını da ellerinden almaktadır.

Terörist örgütler, farklı coğrafyalarda, farklı ideoloji ve isimlerle varlıklarını sürdürmektedirler. Dünyanın dört bir yanında farklı kimliklerle karşımıza çıkan bu yapılanmaların amaçları her ne kadar farklı olsa da araçları benzerlik göstermektedir. Yukarıda da belirtildiği üzere pek çok ülke, terör sıkıntısı ile burun buruna gelmektedir. Türkiye Cumhuriyeti, terörist grupların hedefinde uzun yıllardır bulunan ülkelerin başında gelmektedir. Gerek coğrafi konumu gerek tarihi Türkiye'yi hedef konumuna sokmaktadır. Türkiye'de binlerce saldırı gerçekleştirmiş olan PKK terör örgütü ise bu yapılanmaların en büyük ve etkili olanıdır.

3.1. Tarihsel Çerçeve de PKK Terör Örgütü

PKK terör örgütünün faaliyetleri resmîyette 1973 yılında başlamıştır. Örgütün kurucu lideri Abdullah Öcalan¹³, ilk faaliyetlerine Ankara'da başlamıştır. Örgütün kuruluş amacı "bağımsız bir Kürdistan" hayalidir. Kürdistan Ulusal Kurtuluşçuları (KUK) adı ile kurulan örgüt, siyasi bir kimlik kazanması ile PKK adını 1978 yılının 28 Kasım'da almıştır (Törelî, 2002: 56). PKK terör örgütü ideolojisine halkı dâhil ederek ulaşabileceğine inanmış ve bu doğrultuda silahlî eylemlerine de kuruluşunu takiben hızla başlamıştır. Gerçekleştirilen silahlî eylemler ise ASALA terör örgütünden de alınan eğitim desteği ile gerilla grupları kurarak yapılmıştır. Gerilla kuvvetlerince gerçekleştirilen eylemler 1984 yılında 28 kişinin canına mal olurken 1986 yılına gelindiğinde toplam 200 kişinin canına mal olmuştur (Törelî, 2002: 73). Şiddet, PKK'nın temel vasıtası durumundadır. Öyle ki amaç hedefe giden yolda, uygulanan şiddet örgüt üyelerince kutsanmaktadır. Bu eylemler "Kürdistan'ın ulusal kurtuluş mücadelesinin" yapıtaşdır (2002: 113).

PKK Marksist-Leninist ve etnik ayrılıkçı temelli bir ideolojiye sahiptir (Dışişleri Bakanlığı: 2024). Bağımsız bir Kürdistan ideolojisi ile hayata geçirilen eylemler, ideolojilerinde bulunan ayrılıkçı özden gelmektedir. Temelde ise "zor" ve "sömürge" kavramları bulunmaktadır. Kendisine yönelik sömürüden kurtulmak üzere ezilen ulus zor kullanmak durumundadır (Özcan: 1999: 58). Bu zor kullanma ise düzenli ve güçlü orduları olan burjuvaziye karşı ancak gerilla savaşları ile yapılmalıdır. Gerilla savaşı ise başlatılması açısından ucuz, bastırılması açısından pahalı bir yöntem olarak görülmüştür (1999: 73). Hedeflerini hayata geçirebilmek doğrultusunda, Türkiye'nin turizm endüstrisi başta olmak üzere ekonomik kaynakları, eğitim kurumları, sağlık kuruluşları, kamu veya özel sektör hedef olarak değerlendirilmiştir (Dışişleri Bakanlığı: 2024). Asıl amaç askeri mücadeleyi uzatmak yolu ile düşmanı yıpratmak ve maddî zarara sokmaktır. Aynı zamanda gerilla savaşı ile siyasal ve uluslararası alanda tecrit kolaylaşmış olacaktır (1999: 83).

PKK terör örgütü silahlî eylemlerine başladığı yıllardan günümüze kadar, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri ağırlıklı olmak üzere halk üzerinde gerilim ve korku yaratmaya çalışarak varlığını topluma kabul ettirmeye çalışmıştır. Bu uğurda siviller hedef alınmış, kadın çocuk ayrımı dâhil yapılmamıştır. Terörist lider Abdullah Öcalan'ın tutuklandığı 1999 yılından 2004 yılına değin sakinleşen terör aynı yıl tekrar yükselmiş 2010 yılında ise 4598 farklı eylem tespit edilmiştir (Cantenar-Tümlü, 2016:4).

13 Örgüt lideri Abdullah Öcalan, 15 Şubat 1999 tarihinde yakalanmış ve idam cezasına mahkûm edilmiştir. Ancak idam olarak belirlenen ceza 2002 yılında ağırlaştırılmış müebbetle çevrilmiştir (BBC, 2002)

Kuruluşundan günümüze geçen yıllar içerisinde PKK'nın eylemlerinin etki alanının giderek genişlemiş olması örgütü Türkiye Cumhuriyeti devletinin terör listesinde olmasının yanı sıra ABD, Kanada ve Avustralya gibi ülkelerin de listesine sokmuştur. 2004 yılına gelindiğinde ise Avrupa Birliği de PKK'yı terörist bir örgüt olarak kabul etmiştir. PKK ile bağlantılı olduğu bilinen ve farklı bölgelerde görev yapan örgütler de terörist olarak kabul edilmektedir. Örneğin İran'da PJAK, Irak'ta Tevğari Azadi, Suriye'de PYD/YPG, PKK ile bağlantılı değerlendirilmektedir (Dışişleri: 2024).

PKK terör örgütü bağımsız bir Kürdistan hayali ile çıktığı yolda etki alanını giderek genişletmiş yöntemlerini ise aynı doğrultuda geliştirmeye devam etmiştir. Onlarca yıldır Türkiye Cumhuriyeti sınırlarının içerisinde ve dışarısında dâhil olmak üzere ilçe köy ve mezra baskınları, bombalı saldırılar, intihar saldırıları, sabotajlar, adam kaçırma, yol kesme, mayınlı saldırılar, askeri karakollara yönelik saldırılar gibi farklı yöntemlerde saldırılar gerçekleştirmiş ve gerçekleştirmeye devam etmektedir. Son zamanlarda bu saldırılar arasında en sık kullanılan yöntem ise kundaklama yöntemi ile yapılan sabotaj eylemleridir.

3.2. Amaca Giden Yolda Araç Olarak Çevre

Sabotaj sözcüğü Türk Dil Kurumu¹⁴ sözlüğünde tanım olarak “baltalama” olarak kullanılmaktadır. Cambridge¹⁵ sözlük ise Fransız asıllı sabotaj sözcüğünü “düşmanın kullanımını engellemek amacı ile bir yeri veya bir şeyi yok etmek zarar vermek” anlamında kullanılmaktadır. Oxford¹⁶ sözlükte bulunan bir başka tanımda ise “siyasi ve askeri kazanım uğruna bir şeylerin kasıtlı olarak tahrip edilmesi veya ortadan kaldırılması” olarak geçmektedir.

İçerisinde bulunduğumuz yüzyılda etki alanını giderek genişletmekte olan terörizm kavramı doğayı/çevreyi terör örgütlerinin hedef ve aracı konumuna getirmektedir. Siyasi ve ideolojik amaçlar uğruna çevreyi bir silah olarak kullanılması bugün PKK terör örgütü ve kendisine bağlı grupların en sık başvurduğu yöntemlerden biri durumundadır (İçişleri Bakanlığı, 2021: 15). Anlaşılacağı üzere örgütün doğaya yönelik gerçekleştirdiği eylemlerde en önemli amaç, Türkiye Cumhuriyeti'nin ekonomisine verilmiş istenen zarardır. Ekonomik etkinin yanı sıra halka yerleştirilen korku doğrultusunda ülkeye yönelik bir psikolojik savaşın yürütüldüğünü göstermektedir. Ülkenin dört bir yanında meydana gelen orman yangınları ise örgüt üyeleri tarafından gerçekleştirilsin veya gerçekleştirilmesin mutlaka PKK'ya bağlı bir grup tarafından sahiplenilmektedir. Asıl amaç ise Türkiye Cumhuriyeti devletini aciz göstermektir (2021: 43). Yapılan araştırmalarda, Türkiye'de çıkan yangınların %96'sı insan kaynaklı kalanı doğal sebeplerle ortaya çıkmaktadır. Verilen %96'lık oranın %15'i ise sabotaj sebebi ile bilinçli olarak çıkarılmış yangınlardır (Karaağaç, 2023:38).

PKK terör örgütünün kundaklama ve sabotaj eylemleri her ne kadar kamuoyunda son birkaç yıldır çokça gündeme geliyor olsa da örgüt, doğaya yönelik tahribatına 1995 yılının ilk 6 ayında ortadan kaldırdığı 950 hektarlık alan ile aktif olarak başlamış görünmektedir (2023:38). 1997

14 TDK, Sabotaj, <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 09.08.2024.

15 Cambridge, <https://dictionary.cambridge.org/tr/sabotage>. Erişim Tarihi: 09.08.2024.

16 Oxford Dictionaries, <https://www-oxfordlearnersdictionaries-com.translate.goog/definition/english/sabotage>. Erişim Tarihi: 09.08.2024.

yılına gelindiğinde, PKK terör örgütünün sabotaj eylemi olduğu bildirilen Antalya- Manavgat'ta çıkan yangında 650 hektar orman ve 200 hektar alan yanıp kül olmuştur (Milliyet: 1997). Alkanat ve Güngörmez'in paylaşmış olduğu bilgiye göre, 2006 yılının Ocak ve Ağustos ayları arasında, Bodrum, Kaş, Kuşadası, Selçuk, Nazilli ve Adana'da çıkarılan yangınlarda Türkiye'de PKK tarafından 2000 hektarlık alan kundaklanmış, 4 milyon ağaç kül olmuştur. Yok edilen bu alanın 700 hektarı Bodrum'da, 500 hektar Kaş'ta, 50 hektar Nazilli'de, 300 Kuşadası'nda, 350 Selçuk'ta ve 100 hektarı Adana'da bulunmaktadır (Güngörmez ve Alkanat, 2019: 14). Gerçekleştirilen bu saldırılar PKK'ya bağlı, Kürdistan Özgürlük Şahinleri¹⁷ (TAK) örgütü tarafından üstlenilmiştir.

TAK örgütü açıklamalarında bağımsız bir Kürdistan devleti kurulana ve bağımsızlığı tanınana dek eylemlerinin arkasının kesilmeyeceğini duyurmuş bir örgüttür. PKK'ya bağlı TAK örgütü Türkiye'de gerçekleştirilen pek çok başka sabotajı da üstlenmiştir. PKK'ya bağlı olarak durmaksızın sabotajlarına devam eden bir diğer grup da Ateşin Çocukları İnisyatifi'dir.¹⁸ 2019 yılında, İstanbul, Balıkesir, Düzce, Kütahya, Uşak, Mersin, Antalya, Aydın, İzmir, Manisa, Muğla, Çanakkale, Bursa ve Afyon'da onlarda orman ve fabrikaya yönelik sabotaj gerçekleştirilmiştir (Karaağaç, 2023: 43). Yine 23 Aralık 2019 tarihinde Trabzon'da 22 farklı noktada başlayan yangınlar PKK'ya bağlı örgüt Ateşin Çocukları İnisyatifi tarafından sahiplenmiştir.

Tablo 3.2.1. 2019-2024 PKK Faaliyetleri Kısmi Listesi

Tarih	Yer	Tarih	Yer
17.08.2024	Selçuk, İzmir	11.08.2019	Kumluca, Antalya
24.08.2019	Gediz, Kütahya	11.08.2019	Hisardere, Bursa
24.08.2019	Tarsus, Mersin	10.08.2019	Eceabat, Çanakkale
22.08.2019	Edremit, Balıkesir	07.08.2019	Bodrum, Muğla
18.08.2019	Karabağlar, İzmir	04.08.2019	Foça, İzmir
18.08.2019	Bornova, İzmir	24.07.2019	Soma, Manisa
18.08.2019	Urla, İzmir	23.07.2019	Manavgat, Antalya
18.08.2019	Gümüldür, İzmir	22.07.2019	Gazipaşa, Antalya
11.08.2019	Afyonkarahisar	21.07.2019	Nazilli, Aydın
11.08.2019	Pendik, İstanbul	11.07.2019	Fethiye, Muğla

17 29 Temmuz 2004 yılında kurulmuştur.

18 AÇİ: Ateşin Çocukları İnisyatifi olarak tanınmaktadır. PKK terör örgütünün kundaklama ve orman yangınları eylemlerinden sorumludur.

Yukarıda görülen liste yalnızca 2019 yılında kasıtlı olarak çıkarılan orman yangınları ve özel mülklere saldırılar yerlerin bir kısmına aittir. Devamında 2020 yılında Hatay Belen’de çıkan yangınlar Ateşin Çocukları tarafından üstlenilmiş ve örgütün kullanmakta olduğu yayın kuruluşlarından birinde yangın “Ateşin Çocukları İnsiyatifi: Hatay, Belen’de bütün şehri ateş, kül ve korku içerisinde bırakan, kutsal ateşi yakan bütün üyelere selam olsun” sözleri ile servis edilmiştir (İçişleri Bakanlığı, 2021: 44). Belen’de çıkan bu yangında 400 hektara yakın orman yok olmuş, sekiz fabrika kullanılmaz duruma gelmiştir. 2021 yılı temmuz ayında Antalya’nın Manavgat ilçesinde başlayan orman yangınları kısa bir süre içerisinde 53 farklı şehre sıçramış, toplamda 118.415 hektar alan yok olmuştur. Manavgat’ta çıkan bu yangın en büyük orman yangını olarak da kayıtlara geçmiştir (TRT Haber, 2023). 2021’de Adana, Antalya, Kayseri, Kütahya, Mersin, Muğla ve Osmaniye’de çıkan orman yangınlarının tamamı Ateşin Çocukları İnsiyatifi tarafından sahiplenmiştir (2021: 51).

PKK ve örgüte bağlı diğer gruplar yalnızca kendilerinin çıkardığı yangınların yanı sıra doğal yollar ile çıkan orman yangınlarını da sahiplenir konumdadır. Örgüt bu yol ile prestij kazanabileceği görüşündedir. Kazanılan prestij, çevreye zarar verilerek devlet ve halk üzerinde yaratılan korkudan kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte PKK ve kendisine bağlı örgütlerin saldırıları için hedef aldığı bölgelerin, PKK’ya destek vermeyen yerler olduğu da değinilmesi gereken bir konudur. Bilinmelidir ki PKK’nın çevre ile ilgili herhangi bir misyonu yoktur amaç tamamen siyasi. Devletten taviz kopartmak uğruna gerçekleştirilen sabotaj ve kundaklama eylemleri bugün hala etkisini korumaktadır.

4. Sonuç

Terörizm yüzyıllar öncesinden bugüne evrimleşerek ulaşıp ve siyasileşmiş bir kavramdır. Tanımı tartışmalı olan kavram aracı bakımından da tartışmalıdır. Terörizmin ana unsuru olan “şiddet” kendini farklı yöntemlerle ortaya koymaktadır. Terörist gruplar özellikle Soğuk Savaş’ın bitimini takip eden yıllar itibarı ile ideolojik veya dini taleplerini elde edebilmek amacı ile toplumlarda büyük korkular yaratmaktadırlar. Toplumlar da var olan bu korku, terörist yapıların şiddet uygulaması veya şiddet uygulama ihtimallerinden ileri gelmektedir. Sabotaj eylemleri bugün terörist grupların en çok başvurdukları yoldur. Silahlı saldırılar, bomba, mayın gibi patlayıcıların kullanılması, enerji hatlarına ve ulaşım güzergâhlarına yönelik yapılan saldırılar, biyolojik veya kimyasal silahlar gibi araçlar başvurulan yöntemler arasındadır.

Terörizm kavramının genişleyen kapsamı çevreyi de terörist grupların silahı konumuna getirmiştir. Bugün çevre üzerinde ilerleyen ve gelişen iki farklı kavram bulunmaktadır. Bunlar Eko-terörizm ve Çevre terörizmidir. Sıkça birbiri yerine kullanılan bu iki kavram birbirinden tamamen farklıdır. Kavramın yanlış aktarılmasının ana sebebi adlandırma şekillerinden ileri gelmektedir. İki kavram ana özneleri bakımından aynı olmakla beraber amaç ve araç bakımından oldukça farklıdır. Eko-terörizm etrafında ele alınan ELF ve ALF hareketleri doğaya ve hayvanlara verilen zarara dikkat çekmek amacıyla faaliyet göstermektedirler. İnsan kaynaklı çevre olaylarına karşı konulması açısından her iki hareket de provokatif bir eğilime sahiptir. Çevreye veya hayvanla-

ra zarar veren uygulamaların ve endüstrilerin hedef alınarak sabotaj ve kundaklama yöntemleri eko-terörizm nezdinde kullanılan başlıca taktiklerdir. ALF ve ELF hareketlerinin bağlı olduğu temel ilkelerde de belirtildiği üzere eylemlerin herhangi bir canlıya zarar verme amacı bulunmamakta; fakat eylemler yasadışı bir nitelik taşımaktadır. Aynı zamanda eko-terörizm faaliyetleri hedef alınan endüstri veya araştırma merkezlerine karşı caydırıcı bir özelliğe sahiptir. Örneğin ALF aktivistlerinin denek hayvanlarını özgürleştirmesiyle araştırmalar sekteye uğratılmakta ve araştırmacılara yapılan baskı nedeniyle deneyler sona erebilmektedir.

Eko-terörizm ve çevresel terörizm kavramlarının temel farklılığı çevrenin nasıl ele alınması gerektiği üzerinden değerlendirilmektedir. Eko-terörizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinin arkasındaki itici güç çevresel unsurların insanlar tarafından suistimal edilmesidir. Bu minvalde, çevre bir referans nesne olarak ele alınmakta ve çevrenin insanlığa karşı korunması gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Çevre terörizminde ise amaç hiçbir zaman çevreye yönelik olmamaktadır. Terörist örgütlere göre ucuz terör aracı olarak değerlendirilen doğa, paha biçilmez bir araçtır. Teröristlere göre her bir üye bir çakmak veya kibrit çöpünü bile kolayca silah olarak kullanabilmekte dolayısıyla saldırının maddi değeri düşerken kamuoyunda yaratılan korku ters orantıda artmaktadır. PKK terör örgütü örneğinde görüldüğü üzere çevre terörizmi kullanılarak uluslararası enerji taşımacılığı için merkez ülke konumuna gelme çabasındaki Türkiye Cumhuriyeti'ni yetersiz göstermek oldukça kolay hale gelmektedir (İçişleri Bakanlığı, 2021: 54). Öte yandan PKK terör örgütü, amaçlarına ulaşabilmek için uluslararası kamuoyunun desteğine de ihtiyaç duymakta dolayısı ile söylemlerinde ekolojik unsurlara da sıkça yer vermektedir. Keza PKK ve alt grupları tarafından sahiplenilen saldırılar dahi uluslararası kamuoyunda kendine yer bulamamaktadır.

PKK terör örgütü çevre terörizmini, varlığı için daralmakta olan çemberden bir çıkış niteliğinde kullanmaktadır. Öyle ki yine destek bulabilmek gayesiyle kimi zaman çıkardıkları ormanları yangınlarının devlet tarafından gerçekleştirildiğini ileri sürerek karalama çalışmasına da başvurmaktalardır. Yapılmaya çalışılan bu algı yönetimi ise örgütün hedeflerine ulaşma yolunda Türkiye Cumhuriyeti için bir prestij kaybını sağlama niyeti ile ortaya koyulmaktadır.

Çağımızda büyük bir öneme sahip olan ekolojik güvenliğin küresel ısınma ve iklim hareketleri göz önünde bulundurulduğunda çevresel terörizm gelecek için büyük bir tehlike teşkil etmektedir. Uzmanların gerekli çalışmaları yaparak bu tehlikeye dikkat çekmesi ise elzemdir. Terör örgütlerinin uluslararası kamuoyunda gereken yeri bulamayan çevresel terörizme uzun bir süre başvurmaya devam edeceği ise aşikârdır. Dolayısıyla devletlerin çevresel terörizm hususunu iş birliği içerisinde yönetmesi gerekmektedir. Ne yazık ki, PKK ve alt gruplarının gerçekleştirmekte olduğu çevre terörü eylemlerine karşı Türkiye Cumhuriyeti'nin özel bir önlem çalışması içerisinde olmamakla beraber örgüte karşı askeri ve siyasi mücadele bugün hala devam etmektedir.

Diğer bir taraftan, eko-terörizm altında gerçekleştirilen faaliyetlerinin sofistike bir nitelikte olduğu çıkarımında bulunmaktadır. ALF ve ELF hareketlerinin lidersiz bir yapılanmaya sahip olması ve aktivistlerin birbirlerinden haberdar olmaması nedeniyle yasadışı faaliyetlere karşı cezalandırmalar oldukça azdır. Bu sebeple, hükümetlerin ve güvenlik güçlerinin eko-terörizm faaliyetlerinin temel dinamikleri etrafında kapsamlı bir çalışma geliştirmesi gerekliliği doğmaktadır.

Kaynakça

- ABC News, (2012). Al Qaeda Magazine Calls for Firebomb Campaign in US. Erişim Adresi <https://abcnews.go.com/Blotter/al-qaeda-calls-massive-forest-fires-montana/story?id=16263981>.
- Akyüz, E. (2020). Türkiye’de Çevresel Terör: PKK Terör Örgütü Örneği. *Ulusal Çevre Bilimleri Araştırma Dergisi*. 3(4), 197-207.
- Ataöv, T. (1987). Terrorism Versus Liberation Movements in International Law. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 42(1).
- Berkowicz, S. M. (2010). Eco-Terrorism/Enviro-Terrorism: Background, Prospects, Countermeasures., Alpas, H., Berkowicz, S. M. ve Ermakova, I. (Ed.), *Environmental Security and Ecoterrorism* içinde (15-29). Netherlands: Springer.
- Bruce, G. (2013). Definition of Terrorism Social and Political Effects. *Journal of Military and Veterans’ Health*. 21(2).
- Cambridge, Sabotage, Erişim adresi <https://dictionary.cambridge.org/tr/sabotage>.
- Cantenar, Ö.F. ve Tümlü, F. (2016). PKK Terör Örgütünün Eylemlerinin Güvenlik Güçleri Zayıflığı Açısından Analizi. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 26 (1), 1-22.
- Chaliand, G. ve Blin, A. (2007). *The History of Terrorism: From Antiquity to Al-Qaeda*. California: University of California Press.
- Covill, J. C. (2008). Greenpeace, Earth First! and The Earth Liberation Front: The Progression of the Radical Environmental Movement in America. *Senior Honors Projects*, paper 93.
- Counter Extremism Project, (t.y.). Animal Liberation Front. Erişim adresi <https://www.counterextremism.com/supremacy/animal-liberation-front>
- Eagan, S. P. (1996). From Spikes to Bombs: The Rise of Eco-terrorism. *Studies in Conflict & Terrorism*, 19(1), 1-18.
- FBI, (t. y.). Unabomber. Erişim adresi <https://www.fbi.gov/history/famous-cases/unabomber>
- Güngörmez, O. ve Alkanat, A. (2019). Environmental Terrorism and Arson Attacks on Forests by the PKK. *SETA. no 56*, 1-25.
- Hwang, G. (2021). Examining Extremism: Violent Animal Rights Extremists. Erişim adresi <https://www.csis.org/blogs/examining-extremism/examining-extremism-violent-animal-rights-extremists>
- İçişleri Bakanlığı, (2021). PKK Terör Örgütünün Çevre Kırım ve Sabotaj Eylemleri. İç Güvenlik ve Stratejileri Dairesi Başkanlığı.
- Joosse, P. (2012). Elves, Environmentalism, and “Eco-terror”: Leaderless Resistance and Media Coverage of the Earth Liberation Front. *Crime Media Culture*, 8(1), 75-93.
- Karaağaç, Y. (2023). Çevresel Terörizm Kapsamında PKK Terör Örgütünün Orman Yakma Stratejisi ve Sabotaj Yapılanmaları. *Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Bilimi Çalışmaları Dergisi*, (7), 37-54.
- Laqueur, W. (1999). *The New Terrorism: Fanaticism and the Arms of Mass Destruction*. New York: Oxford University Press.

- Liddick, D. R. (2006). *Eco-terrorism: Radical Environmental and Animal Liberation Movements*. Westport: Praeger.
- Loadenthal, M. (2013). Deconstructing “eco-terrorism”: rhetoric, framing and statecraft as seen through the Insight approach. *Critical Studies on Terrorism*, 6(1), 92-117.
- Long, D. (2004). *Ecoterrorism*. New York: Facts on File.
- Milliyet, (1997). Yüreğimiz Yandı. Erişim adresi <https://www.milliyet.com.tr/the-others/yuregimiz-yandi-5391058>
- Nilson, C. ve Burke, T. (2002). Environmental Extremists and the Eco-terrorism Movement. *ACJS Today*, 24(5), 1-3.
- North American Animal Liberation Press Office, (2008). Frequently Asked Questions About the North American Animal Liberation Press Office. Erişim adresi <https://animalliberationpressoffice.org/NAALPO/>
- Oxford Dictionary, Sabotage, Erişim adresi <https://www-oxfordlearnersdictionaries-com.translate.google.com/definition/english/sabotage>.
- Özcan, A.N. (1999). PKK (Kürdistan İşçi Partisi), Tarihi, İdeolojisi ve Yöntemi. Avrasya Strateji Araştırma Merkezi Yayınları. Ankara.
- Pellow, D. N. (2016). Eco-terrorism., Adamson, J., Gleason, W. A. ve Pellow, D. N. (Ed.), *Keywords for Environmental Studies* içinde (82-85). New York: NYU Press.
- Phillips, R. (2014). The Earth Liberation Front: A Critical Analysis of Violence Terrorism, and The Democratic Justifications of Radical Environmentalism. *Inquiry & Insight*, 7(1), 39-54.
- TDK, Erişim Adresi <https://sozluk.gov.tr/>.
- TRT Haber, (2023). Terör Örgütü PKK'nın Sivilleri Hedef Alan Saldırıları, Erişim adresi <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/manavgat-yangininin-uzerinden-iki-yil-gecti-784798>.U.S. Senate Committee on the Judiciary, (2004). Testimony of John E. Lewis. Erişim adresi <https://www.judiciary.senate.gov/imo/media/doc/Lewis%20Testimony%20051804.pdf>
- Törel, T. (2002). PKK Terör Örgütü: Tarihsel ve Siyasal Gelişim Süreci Bakımından İncelenmesi, 1988- 1998. Süleyman Demirel Üniversitesi Doktora Tezi.
- Whitehurst, L. ve Balsamo, M. (2023). Ted Kaczynski, known as the Unabomber for years of attacks that killed 3, dies in prison at 81. Erişim adresi <https://www.seattletimes.com/nation-world/nation/theodore-ted-kaczynski-known-as-the-unabomber-has-died-in-federal-prison/>
- Yıkıcı, A. (2021). Terörizmin Değişen Doğası: Eko-terörizm ve Çevresel Terörizm. S. Bakan, A. Yatkın, O. Ağır ve M. Sezik (Ed.), *20. Uluslararası Kamu Yönetimi Forumu Tam Metin Bildiri Kitabı* içinde (1029-1039, ss.).
- Yılmaz, A. G. (2022). Eko- Terörizm Kavramı Üzerinde Bir Tartışma: Yeryüzü Kurtuluş Cephesi ve Hayvan Kurtuluş Cephesi'nin Analizi. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 10 (2), 292-311.
- Young, P. (2022). *Animal Liberation Front: Complete Diary of Actions*. Wacry Communications.
- Zirschky, J. (1988). Environmental Terrorism. *Water Pollution Control Federation*. 60(7), (1206-1210 , ss.).

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız

Yazar Katkısı: Hatice Ceren Kural %50-İlkay Gökçek Kapan %50

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışma için destek alınmamıştır.

Etik Onay: Bu çalışma etik onay gerektiren herhangi bir insan veya hayvan araştırması içermemektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışma ile ilgili herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Peer Review: Independent double-blind

Author Contributions: Hatice Ceren Kural %50-İlkay Gökçek Kapan %50

Funding and Acknowledgement: No support was received for the study.

Ethics Approval: This study does not contain any human or animal research that requires ethical approval.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest with any institution or person related to the study.

